

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm**Slutbetänkandet Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50)**

(Ku2018/01387/MF)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på slutbetänkandet Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar. Jag får i anledning av detta anföra följande.

Mitt yttrande är begränsat till den del av betänkandet som behandlar förhandsprövning av nya tjänster.

Sedan 2011 gäller – mot bakgrund av Europeiska kommissionens meddelande från 2009 om tillämpningen av reglerna om statligt stöd på radio och tv i allmänhetens tjänst (EUT C 257, 27.10.2009, s. 1) – ett system för förhandsprövning av nya tjänster som SR, SVT och UR vill lansera och som är avsedda att pågå i mer än 12 månader. Det svenska förhandsprövningssystemet har två huvudsakliga komponenter, dels villkor i public service-bolagens anslagsvillkor om att anmäla och redovisa nya tjänster, dels ett särskilt regeringsuppdrag den 16 december 2010 till Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) om att genomföra bedömningen av de tjänster som anmäls (Regeringskansliets dnr Ku2009/1674/MFI).

Förhandsprövningssystemet har varit omdiskuterat sedan det infördes. Bland annat har SR, SVT och UR gjort invändningar om att det skulle strida mot yttrandefrihetsgrundlagens principer om censurförbud, oberoende ställning och etableringsfrihet med hänvisning till att det inte går att göra förhandsprövningen utan att gå in på innehållet i de tjänster som anmäls. Andra aktörer på mediemarknaden har invänt mot att public service-bolagen självständigt får avgöra vilka nya tjänster som ska anmälas till förhandsprövning. Detta har även kommissionen påpekat och menat att en sådan ordning inte är förenlig med kommissionens meddelande och att det svenska systemet i sin förlängning skulle kunna innebära att kommissionen beslutar att det utgår olagligt statligt stöd till public service-bolagen. Det har också gjorts invändningar om att den s.k. försöksperioden borde vara kortare än 12 månader.

I betänkandet klargörs att syftet med förhandsprövningen av nya tjänster inom public service är att säkerställa att tjänsternas effekter på mediemarknaden är proportionerliga, dvs. att det inte stör marknaden mer än vad som är nödvändigt för att uppfylla public service-uppdraget. För att systemet ska fungera effektivt och upplevas som legitimt föreslår kommittén att förhandsprövningen begränsas till den kompletterande verksamheten och att definitionen av vad som är public service-bolagens kärnverksamhet utökas till att omfatta egna fritt tillgängliga playtjänster på internet. Den nya definitionen innebär en begränsning av vad som ska anses utgöra kompletterande verksamhet och därmed vad som kan komma att förhandsprövas. Vidare föreslår kommittén att även berörda intressenter ska kunna begära att en ny tjänst eller en väsentlig förändring av en befintlig tjänst förhandsprövas och att försöksperioden begränsas till sex månader.

Jag ser positivt på de ändringar som föreslås men vill samtidigt framhålla vikten av att förhandsprövningssystemet inte står i strid med bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen. I det sammanhanget kan konstateras att Konstitutionsutskottet (KU) vid två tillfällen har tagit ställning till den frågan, särskilt förhållandet till principen om censurförbud, och kommit fram till att systemet med förhandsprövning inte strider mot yttrandefrihetsgrundlagen (se bet. 2010/11:KU20 och bet. 2012/13:KrU8). KU motiverar sin bedömning med att själva innehållet i radio- och tv-program inte ska förhandsgranskas utan att prövningen rör frågan om den tjänst som ett public service-bolag vill starta ska bekostas med offentliga medel.

Frågan om förhandsprövningssystemet har alltså blivit genomlyst ur ett grundlagsperspektiv ett flertal gånger och jag konstaterar att kommitténs slutsats är att den förhandsprövning som föreslås inte strider mot yttrandefrihetsgrundlagens principer om censurförbud, redaktionellt oberoende och etableringsfrihet. Jag instämmer i kommitténs överväganden i denna del och tillstyrker därmed de ändringar i förhandsprövningssystemet som kommittén föreslår i betänkandet.

Cecilia Renfors

Lina Cajvert